POLSKIE TOWARZYSTWO GEOGRAFICZNE
1918 100 2018 LAT
ul. KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE 30 • 00-927 WARSZAWA
tel. / fax: (48 22) 826 17 94 • e-mail: ptg@uw.edu.pl • www.ptgeo.org.pl

Warszawa, 12 lutego 2018 roku

L.dz. ZG PTG/23/2018

Przewodniczący Oddziałów PTG
Przewodniczący Komisji Tematycznych PTG
Kierownicy Jednostek Geograficznych
Komitet Nauk Geograficznych PAN

Szanowni Państwo,

Podczas wizyty przedstawicieli środowiska geografów w Sejmie RP u Pana Wicemarszałka Ryszarda Terleckiego (październik 2016 r.) (profesorowie: Marek Degórski – przewodniczący Komitetu Nauk Geograficznych PAN, Andrzej Lisowski – przewodniczący Konferencji Kierowników Jednostek Geograficznych, Przemysław Śleszyński – wiceprzewodniczący PTG i sekretarz KNG PAN oraz moja skromna osoba) poinformowaliśmy Wicemarszałka o 100-leciu Polskiego Towarzystwa Geograficznego oraz Roku Polskiej Geografii 2018. Prosiliśmy wtedy o wsparcie naszego wniosku o podjęcie przez Sejm RP ustawy ustanawiającej rok 2018 Rokiem Polskiej Geografii. Wyprzedzając nieco przebieg wydarzeń przypomnę, że Sejm w dniu 26 stycznia 2018 roku podjął Uchwałę o uczczeniu 100-lecia PTG. To jest ważne wydarzenie! Ale wracając do spotkania – podczas rozmowy Pan Wicemarszałek zaproponował nam zorganizowanie w Sejmie RP okolicznościowej Wystawy i sesji naukowej. Propozycję Pana Wicemarszałka przyjęliśmy z zadowoleniem, uważając, że będzie to doskonała okazja do promocji naszej geografii.

Rozmowy szczegółowe na temat Wystawy i konferencji trwały do stycznia 2018, kiedy to ostatecznie zadecydowano o terminie tych wydarzeń. Odbędą się one 19 marca 2018 roku. Poniżej podajemy szczegóły:

Patronat Narodowy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy

Z okazji Jubileuszu 100-lecia Polskiego Towarzystwa Geograficznego oraz Roku Polskiej Geografii 2018 w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej odbędą się pod patronatem Marszałka Marka Kuchcińskiego następujące wydarzenia:

16 – 26 marca 2018 roku, hol w głównym gmachu, parter
Wystawa *Geografia polska – tradycja i współczesność*

19 marca 2019 roku, godz. 11,00, Sala Kolumnowa
Konferencja naukowa pt. *Udział geografii w budowie niepodległej Polski: wczoraj-dziś-jutro*

Organizatorzy:
Polskie Towarzystwo Geograficzne
Komitet Nauk Geograficznych PAN
Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego
Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego PAN
Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego

Wystawa

Kuratorzy i autorzy wystawy:

prof. dr hab. Antoni Jackowski (Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Geograficznego)

Małgorzata Taborska (kustosz dyplomowany w Muzeum UJ)

Autorzy plansz:

dr hab. Elżbieta Bilska-Wodecka, mgr Justyna Liro, dr hab. Izabela Sołjan (**plansze nr nr 2, 19, 20, 25**)

prof. Przemysław Śleszyński (**plansze nr nr 34-43**)

prof. Marek Więckowski (**plansza nr 29**)

prof. Antoni Jackowski, dr Małgorzata Taborska (**pozostałe plansze**)

Charakterystyka prezentowanej problematyki:

1. Nasi Antenaci (8 plansz)

Plansze dedykowano czołowym geografom i ich dorobkowi naukowemu. Szczególne miejsce zajmuje Wincenty Pol (1807-1872), twórca pierwszej katedry geografii na ziemiach polskich, utworzonej w 1849 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim. W swoim wykładzie inauguracyjnym *Rzut oka na umiejętność geografii ze stanowiska uniwersyteckiego*

wykładu (1850) przedstawił główne punkty rozwoju tej nauki i wskazał kierunek rozwoju polskiej geografii. Wiele jego koncepcji przetrwało do dziś. Przybliżono również sylwetki innych geografów: Eugeniusza Romera (1871-1954), Ludomira Sawickiego (1884-1928), Stanisława Pawłowskiego (1882-1940), Jerzego Smoleńskiego (1881-1940), Stanisława Lencewicza (1889-1944), Wiktora Ormickiego (1898-1941) oraz Stanisława Leszczyckiego (1907-1996). Czterech spośród nich zostało zamordowanych przez niemieckich okupantów.

2. Wybrane dziedziny nauk geograficznych. Czasopiśmiennictwo. Oficyny wydawnicze (11 plansz).

Na planszach omówiono siedem podstawowych dziedzin: geografia fizyczna, geografia człowieka, geografia regionalna, geografia polityczna i wojskowa, geografia turyzmu i stosowana, kartografia (wraz z prezentacją romerowskiej szkoły kartograficznej) i dydaktyka geografii. Przedstawiono pokrótce rozwój tych dziedzin od czasów najdawniejszych, sięgających niekiedy XV wieku. Kolejne plansze (2) ilustrują rozwój czasopism geograficznych do 1939 r., współczesne czasopiśmiennictwo geograficzne oraz zasłużone dla rozwoju geografii specjalistyczne oficyny wydawnicze (1 plansza): „Książnice-Atlas", utworzoną w 1924 r. we Lwowie przez Eugeniusza Romera oraz Księgarnię Geograficzną „Orbis", którą w 1922 r. założył w Krakowie Ludomir Sawicki. „Książnica-Atlas" powstała z połączenia Książnicy Polskiej Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych we Lwowie (działającej od 1916 r.) i Spółki Akcyjnej „Atlas" z Instytutem Kartograficznym Eugeniusza Romera (od 1923 r.). Po II wojnie światowej została upaństwowiona i przekształcona w Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych (1951 r.) – obecnie Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych im. Eugeniusza Romera. Oprócz podręczników szkolnych metodycznych, akademickich, czasopism i książek popularnonaukowych i serii wydawano również atlasy, przewodniki turystyczne, atlasy krajoznawcze województw, globusy, mapy ścienne i szkolne tablice poglądowe. Księgarnia Geograficzna „Orbis" działała do wybuchu II wojny światowej. Specjalizowała się w wydawnictwach dydaktycznych, metodycznych i kartograficznych.

3. Wybrane placówki i organizacje geograficzne (10 plansz).

Na 2 planszach ukazano ośrodki geograficzne działające w Polsce do czasów II wojny światowej i obecnie. Od momentu powołania Katedry Geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim (1849-1852), prowadzonej przez Wincentego Pola stopniowo powstawały kolejne ośrodki. Jeszcze podczas zaborów zaczął kształtować się ośrodek lwowski (1882) i warszawski (1885), po odzyskaniu niepodległości po I wojnie światowej dołączyły Poznań i Wilno (1919). Przed wybuchem II wojny światowej badania geograficzne

prowadziły jeszcze: Instytut Bałtycki (od 1925 roku, działa do dziś), Instytut Śląski (1934-1939, 1945-1949) oraz Instytut Spraw Narodowościowych. Obecnie działa piętnaście ośrodków, skupionych w miastach: Kraków, Warszawa, Poznań, Wrocław, Opole, Toruń, Gdańsk, Lublin, Szczecin, Słupsk, Bydgoszcz, Białystok, Łódź, Kielce, Sosnowiec. Na dalszych 3 planszach ukazano osiągnięcia Wojskowego Instytutu Geograficznego (1919-1949) w zakresie kartografii wojskowej. Mapy WIG-u zdobywały nagrody na konkursach międzynarodowych z uwagi na bogatą treść, czytelność i estetykę. Omówiono też jego dzieje i tragedię katyńską. W Katyniu, Charkowie i Miednoje wymordowano prawie cały korpus geografów Wojskowego Instytutu Geograficznego: 52 oficerów służby czynnej i 18 oficerów rezerwy. Do grupy tej włączono też 2 plansze ilustrujące współczesne geograficzne stacje naukowo-badawcze oraz stacje polarne. Wreszcie 3 plansze ukazują dzieje Polskiego Towarzystwa Geograficznego, a także dwie największe dotychczas zgromadzenia naukowe organizowane przez Międzynarodową Unię Geograficzną w Polsce: XIV Międzynarodowy Kongres Geografów – Warszawa, 22-31 sierpnia 1934 r., 700 uczestników z 44 krajów oraz Konferencja Regionalna MUG – Kraków, 18-22 sierpnia 2014 r., 1400 uczestników z 64 rajów. O zorganizowanie w Polsce w 1934 roku Kongresu MUG przez wiele lat zabiegali Eugeniusz Romer, Jerzy Smoleński i Stanisław Pawłowski. Wydarzenie to miało nie tylko znaczenie naukowe, ale również polityczne – Kongres był okazją do pokazania geografii, kultury, etnografii i historyczno-politycznych przemian Rzeczypospolitej. Służyły temu m. in. organizowane dla uczestników wycieczki po Polsce, które prowadzili Mieczysław Limanowski, Stanisław Pawłowski, Stanisław Lencewicz, Jerzy Smoleński, Wiktor Ormicki.

4. Geografia polska w latach II wojny światowej (4 plansze).

Plansze ilustrują straty geografii polskiej w latach II wojny światowej, zróżnicowaną działalność geografów w okresie II wojny światowej, m. in. w zakresie kartografii wojskowej, tajnego nauczania i prac badawczych. W dziedzinie produkcji map szczególne osiągnięcia notowała Podziemna Służba Geograficzna AK „Schronisko", produkującej mapy nawet dla Pirenejów. Pracami kartograficznymi i topograficznymi zajmowała się też 12 Kompania Geograficzna Armii Polskiej na Wschodzie (m. in. przygotowanie map i makiet niezbędnych dla przygotowania ataku na Monte Cassino w 1944 roku), Wojskowy Instytut Geograficzny – sekcja w Wielkiej Brytanii (od 1940 r, ostatecznie w 1941 r. przeniesiona do Edynburga). W latach 1941-1945 w Wielkiej Brytanii wydawane były prace geograficzne przygotowane przez Polaków oraz reprinty monografii polskich regionów i miast z przedwojennych wydawnictw lwowskiej Książnicy-Atlas. Działał również Urząd Oświaty i Spraw Szkolnych Dowództwa Armii polskiej na Wschodzie oraz

Wydawnictwa Kartograficzne Wojskowego Biura Propagandy i Oświaty Rzeczypospolitej Polskiej. Niektórzy geografowie pełnili wysokie funkcje w strukturach Rządu Polskiego w Londynie, Armii Krajowej czy grupach powołanych do prac przy ustalaniu granic. W okupowanym kraju działały podziemne uniwersytety (ośrodki krakowski, warszawski, lwowski, puławski), nawet w obozach koncentracyjnych i jenieckich prowadzono nauczanie i realizowano prace naukowe z zakresu geografii.

5. Problemy zagospodarowania przestrzennego i rozwoju (10 plansz).

Przykłady opracowań kartograficznych wykorzystanych do *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* oraz ilustrujących wybrane problemy społeczno – ekonomiczne w Polsce. Prezentowane mapy zostały przygotowane głównie pod kątem ich użyteczności w procesie planowania przestrzennego i regionalnego.

Wykaz plansz:

Nasi antenaci:

1. Wincenty Pol (1807-1872)
2. Eugeniusz Romer (1871-1954),
3. Ludomir Sawicki (1884-1928),
4. Stanisław Pawłowski (1882-1940),
5. Jerzy Smoleński (1881-1940),
6. Stanisław Lencewicz (1889-1944),
7. Wiktor Ormicki (1898-1941)
8. Stanisław Leszczycki (1907-1996)

Wybrane dziedziny nauk geograficznych. Czasopiśmiennictwo. Oficyny wydawnicze.

9. Geografia fizyczna
10. Geografia człowieka
11. Geografia regionalna
12. Geografia polityczna i wojskowa
13. Geografia turyzmu i stosowana
14. Kartografia
15. Romerowska szkoła kartograficzna
16. Dydaktyka geografii
17. Początki czasopism branżowych
18. Naukowe czasopisma geograficzne w Polsce – stan obecny

19. Geograficzne oficyny wydawnicze

Wybrane placówki i organizacje geograficzne:

20. Geografia polska do II wojny światowej [ośrodki]
21. Ośrodki geograficzne w Polsce – stan obecny
22. Geograficzne stacje naukowo-badawcze – stan obecny
23. Stacje polarne – stan obecny
24. Wojskowy Instytut Geograficzny I
25. Wojskowy Instytut Geograficzny II
26. Wojskowy Instytut Geograficzny III
27. Polskie Towarzystwo Geograficzne
28. XIV Kongres Międzynarodowej Unii Geograficznej, Warszawa 1934
29. Konferencja Regionalna Międzynarodowej Unii Geograficznej, Kraków 2014

Geografia polska w latach II wojny światowej:

30. *A kiedy trzeba – na śmierć idą po kolei...* [Geografowie, II wojna światowa]
31. *Trzeba być żołnierzem, żeby zrozumieć niedolę maszerowania i prowadzenia walki bez map* [II wojna]
32. *Ne cedat Akademia - Akademia nie poddaje się* [II wojna]
33. Wydawnictwa geograficzne w okresie II wojny światowej

Problemy zagospodarowania przestrzennego i rozwoju:

34. Pokrycie planistyczne kraju
35. Demographic changes in the functional urban areas in Poland, 2000-2010
36. The diversity of terrain and land cover in Poland
37. Economic control functions in Poland in 2013
38. Ocena estetyczna krajobrazu
39. Dostępność czasowa do ośrodków osadniczych różnego rzędu
40. Procesy suburbanizacji demograficznej
41. Gospodarka przestrzenna gmin
42. Planowanie przestrzenne w strefach podmiejskich
43. Delimitacje i klasyfikacje funkcjonalne gmin

Konferencja – Wstępny program

11.00-11.15	Otwarcie - prof. Antoni Jackowski, Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Geograficznego - prof. Marek Degórski, Przewodniczący Komitetu Nauk Geograficznych PAN
11.15-11.30	prof. Antoni Jackowski – Otwarcie Wystawy „**Geografia polska – tradycja i współczesność**" i słowo wprowadzające
11.30-13.00	Sesja I
	prof. Marcin Wójcik (UŁ) – Od „milieu" do „place-based policy". Poznawcze i praktyczne funkcje geografii człowieka
	prof. Andrzej Kostrzewski (UAM) – Zintegrowany monitoring środowiska geograficznego jako podstawa polityki zrównoważonego rozwoju
	prof. Marek Degórski (IGiPZ PAN) – referat nt. środowiska, planowania i kształtowaniu krajobrazu
	prof. Zbigniew Zwoliński (UAM) – Rola geoinformacji w postępie cywilizacyjnym kraju
13.00-13.45	Lunch
13.45-15.15	Sesja II
	prof. Grzegorz Węcławowicz (IGiPZ PAN) – Wkład geografii w plany zagospodarowania przestrzennego kraju i regionów
	prof. Bolesław Domański (UJ) – Regionalne i lokalne czynniki i uwarunkowania rozwoju przemysłu w kontekście potrzeb reindustrializacji
	prof. Przemysław Śleszyński (IGiPZ PAN) – Historyczne, współczesne i prognozowane procesy demograficzno-osadnicze i ich znaczenie dla polityki rozwoju
	prof. Marek Sobczyński (UŁ) – referat nt. geografii politycznej i podziałów administracyjnych
15.15-16.00	Dyskusja
16.00	Zakończenie konferencji

Konferencja jest kierowana przede wszystkim do środowiska decydenckiego (posłów, senatorów, urzędników państwowych i samorządowych) i eksperckiego związanego z tworzeniem i wdrażaniem rozwiązań prawnych i organizacyjnych związanych z szeroko rozumianą polityką rozwoju Polski.

Osoby zainteresowane udziałem w tych wydarzeniach proszone są o zgłoszenie swego uczestnictwa Pani Jolancie Więckowskiej (KNG PAN) na adres: j.wieck@twarda.pan.pl Liczba miejsc może być ograniczona.

Zgłoszenie powinno zawierać: imię, nazwisko, instytucję, e-mail, telefon kontaktowy., PESEL, nr i seria dokumentu ze zdjęciem. Dokument ze zdjęciem jest obowiązkowo potrzebny przy wejściu.

Listę uczestników musimy przekazać Sejmowi do 10 marca 2018 roku.

Przewodniczący
Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Prof. dr hab. Antoni Jackowski